

Politieke crisis, instabiliteit en Volksfront in Frankrijk

Inleidende tekst van marxisme.be voor het hoofdstuk over Frankrijk in 'Fascisme: wat het is en hoe het te bestrijden' door Leon Trotski

Toen het fascisme aan de macht kwam in Duitsland, verklaarde Trotski dat de sleutel tot de situatie nu in Frankrijk lag.

De Franse economie werd vanaf ongeveer 1931 geraakt door de wereldwijde depressie waar de grote crash van 1929 in de VS de bekendste uitdrukking van was. De economische crisis ondermijnde de positie van de kleinburgerij en plaatste ook zowel de burgerij als de arbeidersbeweging voor nieuwe uitdagingen. Verschillende politieke stromingen speelden in op het ongenoegen. Er was een groeiende impact van populisten en van extreemrechts. Dat gebeurde niet overal op een zelfde manier, maar er waren wel overal gelijkaardige elementen van politieke onstabieleit.

In Frankrijk kwamen deze ontwikkelingen na de dramatische gebeurtenissen in Duitsland (en eerder in Italië) waar het fascisme aan de macht kon komen. Leon Trotski had steeds gewaarschuwd dat de weigering van de leiding van de Duitse arbeidersbeweging om gezamenlijk een offensieve strijd voor maatschappijverandering aan te gaan en de ultralinkse koers van de KPD in het bijzonder belangrijke factoren waren die het mogelijk maakten dat Hitler aan de macht kwam. Trotski bracht in Duitsland de noodzaak van een eenheidsfront van de arbeidersbeweging naar voor.

In Frankrijk zag de leiding van de arbeidersbeweging de eer-

ste oprispingen van extreemrechts niet aankomen, Frankrijk was immers Duitsland niet. De politieke onstabieleit – met vijf regeringen tussen mei 1932 en januari 1934 – was een uitdrukking van de crisis. Bovendien werd het volledige establishment door elkaar geschud als gevolg van een aantal schandalen, onder meer door onfrisse praktijken van topbankiers en speculanten. De kleine fascistische groepen hadden als gevolg van de crisis en de impact ervan op de kleinburgerij een steviger aanhang gekregen en grepen de schandalen aan om zich offensief te manifesteren. Dat een sterk in de media uitgespeeld schandaal een speculant met Joodse roots betrof, met name Stavisky (1), werd uiteraard schaamteloos uitgespeeld.

Als de fascisten in februari 1934 een grote betoging houden in Parijs, op een ogenblik dat het politieke establishment in de touwen ligt, kijken zowel de Communisten als de Socialisten gewoon toe. Ze waren geschokt omdat ze de fascisten niet hadden zien komen en ze vreesden een snelle machtsovername. Door het toeslaan van een element van contrarevolutie zagen ze niet de mogelijkheden om de revolutie op de agenda te zetten.

In februari 1934 kwam er onder druk van onder meer extreemrechts een rechtse bonapartistische regering aan de macht onder leiding van Doumergue. Amper twee jaar later kende Frankrijk in april-mei 1936 een van de grootste algemene stakingen uit haar geschiedenis. Net zoals de leidingen van de communisten en de

socialisten de contrarevolutie niet zagen aankomen, zagen ze evenmin het potentieel van de revolutie. Het resultaat was dat ze op beiden onvoorbereid waren.

Trotsky stelde in 1934 reeds dat de crisis en het ineenstorten van alle instellingen van de burgerij leidde tot een periode van enorme politieke volatiliteit waarbij de pendule heel snel van rechts naar links kon gaan en terug. Het argument dat Frankrijk Duitsland niet was – of om de vergelijking met vandaag te maken: dat Frankrijk Griekenland niet is – is slechts gedeeltelijk correct. Het ritme van de gebeurtenissen is uiteraard verschillend, maar omdat er onder het kapitalisme geen uitweg is voor de crisis, is er in alle landen een desintegratie van het systeem. De basiskenmerken daarvan zijn overal dezelfde.

De instellingen van de burgerij worden sterk verzwakt in een periode van crisis. Als democratische methoden niet meer volstaan, volgen andere methoden en wordt het leger ingezet en desnoods ook gewapende bendes. Dat is waar de rol van de reactionaire groepen van fascisten groter kan worden. Het fascisme is in essentie een beweging die erop gericht is om de arbeidersbeweging gewapenderhand te breken. Het kan daarvoor beroep doen op de misnoegde en geruïneerde kleinburgerij die tegen de arbeidersbeweging wordt opgezet. Populisme is doorgaans een eerste uitdrukking van een radicalisering bij de kleinburgerij.

In Frankrijk stond het fascisme in 1934 nog niet op de agenda, maar kwam er een rechts bonapartistisch regime dat zich schijnbaar boven het politieke gewoel stelde. Trotsky stelde dat een dergelijk regime zich slechts tijdelijk zou kunnen handhaven en steeds meer beroep zou moeten doen op de steun van politie en leger. Een deel van de officiële ‘linkerzijde’, meer bepaald de ‘Radical Socialistische Partij’, besloot de bonapartistische regering te steunen met het argument van de fascistische dreiging en de stabiliteit. Het resultaat van deze steun was dat het proces van afkalving van de Radicalen partij enkel werd versneld.

In een systeem in crisis verdwijnt de steun voor de gevestigde partijen die zich op het kapitalisme beroepen. Dat is het resultaat van de dynamiek van de kapitalistische crisis.

“Het kapitalisme heeft de productiemiddelen tot op een zodanig niveau gebracht dat ze lam gelegd worden door de miserie van de volkse massa’s die geruïneerd zijn door datzelfde kapitalisme. Het volledige systeem begint af te takelen, te desintegreren en te rotten. Het kapitalisme kan de werkenden niet alleen geen nieuwe sociale hervormingen geven, zelfs geen kruimels. Maar het moet terugnemen wat het ooit gaf. Heel Europa zit in een periode van economische en politieke tegenhervormingen. Het beleid om de massa’s te verstikken is niet het resultaat van de grillen van de reactie maar komt voort uit de desintegratie van het kapitalistische systeem.” En dat heeft uiteraard ook politieke gevolgen. Zoals Trotsky stelde: “Belangrijke politieke fenomenen hebben altijd diepere sociale oorzaken.”

De opmars van extreemrechts leidde meteen tot discussies binnen de linkerzijde. Trotsky ging in tegen diegenen die zich toegeeflijk wilden opstellen tegenover de officiële linkerzijde die de regering steunde. Hij stelde dat de arbeidersbeweging zich uiteraard niet tegen de kleinburgerij moest keren, maar dat ze deze kleinburgerij enkel naar haar kant zou overwinnen door consequent tegen het kapitalisme in te gaan.

“Om de kleinburgerij aan haar kant te krijgen, moet de arbeidersklasse het vertrouwen van de kleinburgerij winnen. Daarvoor moet de arbeidersbeweging vooreerst vertrouwen hebben in haar eigen kracht.”

Dat omvat bij de opkomst van fascistische bendes ook de noodzaak van fysieke verdediging van de arbeidersbeweging. Binnen de Franse communistische partij heerste daar heel wat onduidelijkheid over en overheerste het idee dat er geen fysieke verdediging nodig was. Trotsky:

“Dit komt er uiteindelijk op neer dat wordt gedacht dat als de onderdrukten niet terugschrikken, de onderdrukkers niet verplicht worden om hen te slaan. Dat is de filosofie van Tolstoy en Gandhi, maar niet van Marx en Lenin. Als L’Humanité de doctrine van ‘geen verzet met geweld tegen het kwaad’ aanneemt, zou het als symbool beter niet de hamer en sikkel nemen, maar de vromigheid die Gandhi van melk voorzag.”

Tegenover de noodzaak van fysieke verdediging tegen de fascistten, stelde de communistische partij dat dergelijke opstelling een provocatie zou vormen en enkel mogelijk zou zijn in een revolutionaire situatie. Trotsky bracht daartegen in dat het argument dat de situatie niet revolutionair was doorgaans gebruikt werd om aan de revolutionaire taken van het ogenblik te verzaken. De opbouw van een ‘arbeidersmilitie’ als verdediging tegen de fascistten was een logische stap in de opbouw en verdediging van de bestaande arbeidersorganisaties en instrumenten van strijd. Dat moet niet geheimzinnig gebeuren, maar net zoals een stakingspiket worden voorbereid met een maximale betrokkenheid van de arbeiders.

Daarnaast stelde Trotsky dat de linkerzijde geen afwachtende houding mocht innemen tegenover de politieke crisis. Hij pleitte voor een eenheidsfront van arbeidersorganisaties rond een programma van concrete overgangseisen waarmee een arbeidersregering de overgang van het kapitalisme naar het socialisme zou kunnen maken. Eisen op zich volstaan niet, er moeten ook stappen gezet worden om aan te tonen dat de eisen zullen gerealiseerd worden.

“Het is niet nodig om strijdmethoden uit te vinden. Die worden aangeboden door de hele geschiedenis van de wereldwijde arbeidersbeweging.”

Trotsky riep de leiders van de arbeidersbeweging op om zich niet te beperken tot tamme toespraken in het parlement en tot een afgezwakte versie van een socialistisch programma in de hoop zo meer ‘aanvaardbaar’ te zijn, maar tot een scherpe en duidelijke socialistische retoriek om op basis van klassenstrijd voorbereid te zijn op een overwinning. Vandaar de roep van Trotsky om geen ‘Volksfront’ met de burgerlijke Radicalen te vormen, maar actiescomités om een revolutionaire strijd te voeren.

Terwijl de crisis van het kapitalisme net het potentieel van een socialistisch alternatief aantoonde, zwegen de socialisten en communisten daarover. Trotsky was scherp in zijn vaststellingen:

“Waar bij het ontstaan van het kapitalisme onwetende en hongerige arbeiders de machines stuk sloegen, zijn het nu de kapitalisten zelf die machines en fabrieken vernietigen. Het verder

behoud van de private eigendom van de productiemiddelen bedreigt de mensheid met degeneratie en barbarij. De basis van de samenleving is economisch. Die basis is rijp voor het socialisme en dit in dubbele zin: de moderne technologie is zodanig ontwikkeld dat het een hoge levensstandaard voor iedereen kan garanderen, maar het uitgeleefde kapitalistische systeem biedt de massa's enkel steeds meer armoede en lijden.”

De uitdaging was groot: als de arbeidersbeweging geen stappen vooruit zou zetten en de macht zou grijpen, dan zou het verval van de economie en de samenleving zich voortzetten en uiteindelijk een bedreiging voor de mensheid vormen. Trotski stelde in 1935 reeds dat dit zou leiden tot een nieuwe oorlog. Een afwachtende houding innemen, was niet aan de orde.

“Als we in een prérevolutionaire situatie geen revolutionaire politiek voeren, dan werkt de tijd tegen ons.”

In zo'n situatie proberen alle krachten van de reactie zich te versterken. De uitkomst van een prérevolutionaire situatie wordt bovendien niet enkel bepaald door objectieve maar ook door subjectieve factoren. Het organiseren van de arbeiders in actiecomités was dan ook noodzakelijk om te vermijden dat de revolutionaire energie van de massa's slechts tot geïsoleerde uitbarstingen zou leiden en niet tot een perspectief van maatschappijverandering.

“Stakingen, protestacties, confrontaties op straat, opstanden zijn onvermijdbaar in de huidige situatie. De taak van een arbeiderspartij bestaat er niet in om deze acties te controleren en lam te leggen, maar wel in het verenigen van de bewegingen en er zoveel mogelijk krachten aan te besteden.”

In dat kader was er volgens Trotski nood aan een eenheidsfront in de vorm van actiecomités waarbinnen de verschillende stromingen van de arbeidersbeweging samen zouden komen. De term ‘actiecomités’ is daarbij geen toeval, het doel van eenheid is immers actie.

“De regel van bolsjewieken inzake eenheid is: afzonderlijk marcheren, samen toeslaan.”

Met het Volksfront is het resultaat:

“Samen marcheren om nadien afzonderlijk afgeslacht te worden.”

De arbeiders hadden zich in de periode 1934-36 massaal georganiseerd in de vakbonden en politieke partijen. De staking van 1936 toonde aan dat ze klaar stonden om doorheen radicale acties zoals een algemene staking en bedrijfsbezettingen zelf de touwtjes in handen te nemen. Maar toch bleef de leiding van de arbeidersbeweging aan de zijlijn toekijken en weigeren om het potentieel te benutten. In plaats van de mogelijkheid tot een revolutionaire breuk met het kapitalisme te benutten, werd de energie van de massa's aangewend om een Volksfrontregering te vormen. Deze regering was evenmin stabiel en kon niet vermijden dat extreemrechts onder Pétain (2) aan de macht kwam.

Voetnoten

1/ Serge Alexandre Stavisky (1888-1934) was van Russisch-Joodse afkomst. Hij oefende verschillende beroepen uit maar kwam in de jaren 1920 op het verkeerde pad, onder meer met de verkoop van waardeloze aandelen. Hij werd meermaals vervolgd, maar bleef uit de gevangenis. Kranten die zijn dubieuze zaken wilden onderzoeken, werden omgekocht met grote advertenties en desnoods werden de kranten volledig opgekocht. In december 1933 viel hij volledig door de mand. De politie vond hem op 8 januari 1934 aan een chalet in Chamonix, getroffen door een kogelwonde. Er werd beweerd dat hij zelfmoord pleegde, maar dat leek onwaarschijnlijk. Het feit dat de dodende kogel een langere afstand aflegde, deed het satirische blad *Le Canard Enchaîné* vermoeden dat Stavisky wel heel lange armen had. Het feit dat hij als financieel speculant banden had met toplui zorgde ervoor dat de regering viel. De nieuwe regering zette het hoofd van de Parijse politie aan de kant, wat de directe aanleiding vormde voor een poging tot rechtse staatsgreep.

2/ Philippe Pétain, ook bekend als maarschalk Pétain, (1856 – 1951) was een Franse militair en politicus die een prominente rol speelde tijdens de Eerste Wereldoorlog in de strijd tegen de Duitsers en tijdens de Tweede Wereldoorlog het staatshoofd was van het Vichy-bewind, dat een marionettenregime was van nazi-Duitsland. (bron: Wikipedia)

Het beslissende uur in Frankrijk komt naderbij

Artikel door Leon Trotski uit 1938

Iedere dag kunnen wij ons ervan overtuigen dat de aarde om haar as blijft wentelen, onverschillig of wij dit wensen of niet. Evenzo voltrekken zich de wetten van de klassenstrijd, onafhankelijk of wij ze erkennen of niet. Zij blijven afschuw van de politiek van het Volksfront bewerkstelligen. De klassenstrijd maakt van de volksfronten zijn instrument. Na het gebeuren met Tsjecho-Slowakije is het nu de beurt aan Frankrijk: de laksen, de tragen hebben nieuwe gelegenheid tot het trekken van lessen.

Het Volksfront is een vereniging van partijen. Iedere coalitie, d.w.z. ieder duurzaam politiek bondgenootschap, zal noodzaak zijn als actieprogramma dat van de meer gematigde partner in de alliantie over te nemen. Het Franse Volksfront heeft sinds zijn aanvang betekend dat de socialisten en communisten hun politieke activiteit onder controle van de radicalen plaatsten. De Franse radicalen vertegenwoordigen de linkervleugel van de imperialistische burgerij. In het vaandel van de radicale partij staan “vaderlandsliefde” en “democratie” geschreven. Vaderlandsliefde betekent verdediging van het Franse koloniale imperium; democratie betekent in werkelijkheid niets, het dient alleen om de kleinburgerij aan de belangen van het imperialisme te ketenen. Juist het feit dat de radicalen imperialistische roof weten te verenigen met democratie, heeft hen meer dan enige andere partij gedwongen de massa te beliegen en te bedriegen. Men kan zonder overdrijving zeggen dat de partij van Herriot-Daladier de meest corrupte van alle Franse partijen is. Zij kan de bakermat genoemd worden van carrièremakers, omkoopbare individuen, beursmanipulators en in het algemeen alle soorten avonturiers. Sedert de partijen van het Volksfront hun eisen niet verder dan het programma van de radicalen kunnen uitstrekken, komt dit in feite neer op de onderwerping van de arbeiders en boeren aan het imperialistische programma van de meest corrupte vleugel van de burgerij.

Om de politiek van het Volksfront te verdedigen, voeren zij de noodzaak aan van de eenheid tussen de arbeidersklasse en de kleinburgerij. Het is onmogelijk een gemener leugen te bedenken. De radicale partij streeft de belangen van de grote burgerij na en niet van de kleine. In haar ware wezen vertegenwoordigt zij de politieke machinaties van het ondergeschikt maken van de kleinburgerij aan het imperialisme. De coalitie met de radicale partij is in haar consequentie geen vereniging met de kleinburgerij, maar met haar opdrachtgevers. Werkelijke eenheid met de arbeiders en boeren is slechts dan mogelijk als de kleinburgerij geleerd wordt zich vrij te maken van de radicale partij, het juk voor eens en voor altijd van de schouders te werpen. Intussen gedraagt het Volksfront zich op juist tegengestelde wijze. Toegetreden tot dit “front” nemen socialisten en communisten de verantwoording voor de radicale partij op zich en bieden ze een helpende hand bij het exploiteren en bedriegen van de massa.

In 1936 waren socialisten, communisten en anarchosyndicalisten

de radicale partij behulpzaam bij het verbrokkelen van de machtige revolutionaire beweging. Het grootkapitaal heeft gedurende de laatste twee jaar successen geboekt en is gedeeltelijk van zijn schrik bekomen. Het Volksfront, dat zijn rol als rem vervuld heeft, betekent voor de burgerij nu niet meer dan een zinloze hinderpaal. Eveneens is het Franse imperialisme van internationale oriëntatie veranderd. Het verdrag met de Sovjetunie (1) is van weinig waarde gebleken, het brengt integendeel grote risico's met zich. De radicalen kregen van het grootkapitaal de opdracht te breken met hun bondgenoten, de socialisten en communisten. Zoals steeds voerden zij dit bevel zonder aarzeling uit.

Het uitblijven van oppositie bij de radicalen ter gelegenheid van deze koersverandering demonstreert eens te meer dat deze partij in werkelijkheid aan de imperialistische zijde staat en slechts in naam democratisch is. De radicale leiding verwierp alle lessen van de Comintern over het “eenheidsfront van de democratieën”, verzoende zich met het fascistische Duitsland en gooide onder-tussen alle ‘sociale rechten’ die de beweging van 1936 hadden gesust overboord. Dit stemde allemaal nauwkeurig overeen met de strenge wetten van de klassenstrijd. Daarom kon het verloop

voorspeld worden en is het ook effectief voorspeld.

Maar de leiders van de socialisten en de communisten, blinde kleinburgers, werden onverwacht voor het feit geplaatst en bedekten hun verlegenheid met deze holle frase:

“Wat? wij, vaderlanders en democraten die de orde hielpen bevestigen, de arbeidersbeweging betoegelden, onschatbare diensten bewezen aan de ‘republiek’, met name de imperialistische burgerij, wij worden nu aan de deur gezet zonder plichtplegingen!”

Als ze aan de deur worden gezet, is het juist omdat ze alle diensten die hierboven worden genoemd hebben geleverd. Dankbaarheid is nooit een factor in de klassenstrijd geweest.

Jouhaux waarborgt het verraad

De ontevredenheid van de bedrogen massa is groot. Jouhaux, Blum en Thorez moeten iets doen om het vertrouwen niet voorgoed te verspelen. Als antwoord op de spontane beweging van de arbeiders proclameert Jouhaux een “algemene staking”, een protest met “gekruste armen”. Een wettig, vreedzaam, volkomen ongevaarlijk protest! Slechts voor 24 uur verklaart hij met een eerbiedig glimlachje in de richting van de burgerij. De orde zal niet verstoord worden, de arbeiders zullen een “waardige” kalmte tonen, geen haar zal de bezittende klasse gekrenkt worden. Hij garandeert dit alles. Hij, Jouhaux.

“Kennen jullie mij niet, heren bankiers, industriekoningen en generaals? Zijn jullie vergeten dat ik u redde ten tijde van de oorlog 1914-18?”

Blum en Thorez ondersteunen de algemene secretaris van de CGT: “Slechts een vredig protest, een klein protest, op sympathie, vaderlandslievende wijze!”

Ondertussen militariseert Daladier belangrijke groepen arbeiders en houdt zijn troepen gereed. Tegenover de arbeidersklasse met gekruiste armen staat de burgerij, dankzij het Volksfront van haar paniek hersteld, in het minst niet met gekruiste armen: zij beoogt de demoralisatie die in de rijen van de arbeiders door het Volksfront is ontstaan voor zich ten nutte te maken, om de arbeiders een beslissende slag toe te brengen. Onder deze omstandigheden kan de staking niet anders dan op een nederlaag uitlopen.

Wat was de bedoeling van deze staking?

De Franse arbeiders hebben pas een enorme stakingsgolf achter de rug, waarbij gebruik gemaakt werd van het wapen van de bedrijfsbezetting. Wat hierna volgde, kon niet anders zijn dan een onvervalste revolutionaire algemene staking die de machtsverovering op de dagorde stelde. Er bestaat geen andere mogelijkheid om de massa de uitweg te wijzen uit de binnenlandse crisis, geen andere strijdwijze tegen het groeiend fascisme en tegen de naderende oorlogsdreiging. Iedere bewuste Franse arbeider begrijpt dat de dag na een theatrale staking van vierentwintig uur met “gekruste armen” de toestand niet beter, maar slechter zou zijn. Desalniettemin riskeerden de belangrijkste groepen arbeiders vergelding in de vorm van ontslag, boete en gevangenisstraf. Met welk doel? De orde zal in geen geval verstoord worden, zwoer Jouhaux. Alles zal bij het oude blijven: eigen-

dom, democratie, koloniën, en tegelijkertijd ellende, hoge kosten van levensonderhoud, reactie en oorlogsgevaar. De massa is bereid zich grote opofferingen te getroosten als zij weet dat grote politieke vooruitzichten daar het gevolg van zijn. Zij moet echter klaar en duidelijk weten wat het doel is, wat de methoden, wie vriend en wie vijand is. De leiders van de arbeidersorganisaties hebben evenwel alles gedaan om de arbeidersklasse te misleiden en de verkeerde weg op te voeren.

Gisteren werd de radicale partij nog verheerlijkt als het belangrijkste bestanddeel van het Volksfront, als de baanbreekster voor de vooruitgang, voor democratie, vrede enz. Voorwaar, het vertrouwen van de arbeiders in de radicalen was niet zeer groot. Maar zij tolereerden de radicalen tot zover als zij vertrouwen schonken aan de socialisten en communisten. De breuk in de top (met de radicalen) kwam, zoals steeds in zulke gevallen, onverwacht. De massa was tot het laatste moment in onwetendheid gelaten. Erger nog, aan de massa waren zodanige informatie gegeven dat de burgerij in staat gesteld werd haar onverhoeds aan te pakken. En gelaten maakten de arbeiders zich gereed de strijd een aanvang te doen nemen. Verstrikt in eigen netten riepen de leiders de massa op — is het niet om te lachen? — tot een “algemene staking”. Tegen wie? Tegen de “vrienden” van gisteren. Met welk doel? Niemand die het weet. Het opportunisme gaat altijd vergezeld van gewaagde verdraaiingen.

De bureaucraten bereiden de nederlaag voor

De algemene staking is door haar wezen een revolutionaire strijdwijze. In een algemene staking verzamelt de arbeidersklasse zich als klasse tegen de vijandige klasse. Het gebruik maken van de algemene staking is bij de politiek van het Volksfront, met zijn krachtig bondgenootschap met de burgerij, d.w.z. de onderwerping van de arbeidersklasse aan de burgerij, volstrekt onmogelijk. De rampzalige bureaucraten van de socialistische en communistische partijen beschouwen de arbeidersklasse als een eenvoudig hulpmiddel bij hun samenspanningen achter de schermen met de burgerij. Zij stellen zich voor dat de arbeiders voor een simpele demonstratie met offers betalen, die in de ogen van de arbeiders geen doel hebben, tenzij het is voor de beslissende strijd, alsof de miljoenenmassa van de arbeiders zwenkingen naar links en naar rechts naar believen zouden maken, overeenkomend met de parlementaire combinaties.

In de grond van de zaak hebben Jouhaux, Blum en Thorez al het mogelijke gedaan om de staking te doen mislukken; zij vreesden zelf de strijd niet minder dan de burgerij. Tezelfdertijd hebben zij gepoogd zich in de ogen van de arbeidersklasse een alibi te scheppen. Dat is de gebruikelijke oorlogsstrategie van reformisten: het mislukken van de actie van de massa voorbereiden en dan de massa de schuld van de mislukking geven of zichzelf prijzen voor een niet-bestaand succes. Verbaast het iemand dat dit opportunisme, aangevuld met een homeopathische dosis avontuurlijkheid, de arbeiders niets anders brengt dan mislukking en ontmoediging?

Is de revolutie begonnen?

Op 9 juni 1936 schreven wij:
“De Franse Revolutie heeft een aanvang genomen”.

Het moet de schijn geven dat de gebeurtenissen deze diagnose

hebben tegengesproken. In werkelijkheid is de kwestie meer gecompliceerd. Dat de objectieve toestand in Frankrijk een revolutionaire is geweest en nog is, hierover is niet de minste twijfel mogelijk. De crisis in de internationale toestand van het Franse imperialisme en hieraan vastgeketend de innerlijke crisis van het Franse kapitalisme; de financiële crisis van de staat; de politieke crisis van de democratie; de hevigste verwarring van de burgerij; het feit dat het onmogelijk wordt om dit alles langs oude, traditionele wegen te ontvluchten.

Niettemin heeft Lenin reeds in 1915 aangetoond: “Niet iedere revolutionaire situatie zet zich om in de revolutie zelf; alleen die situatie waarvan de objectieve kansen samengaan met de subjectieve, d.w.z. de revolutionaire klasse moet het vermogen hebben revolutionaire massa-acties machtig genoeg te gebruiken tot verplettering... van de oude regering, die nooit, zelfs niet in de crisisperiode, ‘valt’ als men haar niet ‘ten val brengt’.”

De recente geschiedenis heeft een reeks tragische bevestigingen gegeven van het feit dat niet iedere revolutionaire situatie ook een revolutionaire vloed voortbrengt, maar dat een revolutionaire situatie contrarevolutionair wordt als de subjectieve factor, d.i. het revolutionair offensief van de revolutionaire klasse, niet op tijd de objectieve factor te hulp komt.

Het Volksfront stuit het revolutionair getij

De ontzaglijke stakingsgolf in 1936 toonde aan dat de Franse arbeidersklasse gereed was voor de revolutionaire strijd en dat het reeds stappen op de weg van die strijd zette. In dit besef hadden wij het volste recht te schrijven dat “de revolutie een aanvang had genomen”. Echter “als niet iedere revolutionaire situatie de revolutionaire vlammen doet oplaaien”, evenmin is iedere beginnende revolutie een ononderbroken ontplooiing gewaarborgd. Het begin van een revolutie die de jonge generatie in het strijdpark werpt, is altijd getekend door illusies, naïeve verwachtingen en lichtgelovigheid. De revolutie heeft doorgaans een zware slag van de zijde van de reactie nodig om een meer beslissende stap voorwaarts te doen.

Indien de Franse burgerij op de demonstraties en de “sitdown” stakingen had geantwoord met politie en militaire maatregelen — en dit zou zij ongetwijfeld hebben gedaan als zij niet Blum, Jouhaux, Thorez & co in haar dienst gehad had — zou de beweging in een sneller tempo een hogere doelstelling hebben gekregen: de strijd om de macht was ongetwijfeld aan de orde gesteld. Maar de burgerij maakt van de diensten van het Volksfront gebruik en antwoordde door schijnbaar terug te wijken en door concessies van tijdelijke aard; tegenover de aanval van de stakers zetten zij het ministerie-Blum dat zich aan de arbeiders voorstelde als hun eigen of bijna hun eigen regering. De CGT en de Comintern ondersteunden dit bedrog met alle kracht.

Om de revolutionaire strijd om de macht te voeren is het noodzakelijk dat men de klasse waaraan men de macht wil ontworstelen klaar en duidelijk ziet. De arbeiders herkenden de vijand niet, omdat deze als vriend vermomd was. Om de machtsstrijd te aanvaarden, is het daarenboven nodig de instrumenten voor de strijd te hebben, de partij, de vakbonden, de raden. De arbeiders waren van deze instrumenten beroofd omdat de leiders van de arbeidersorganisaties een muur om de burgerij vormden om deze

te maskeren, onherkenbaar en onkwetsbaar te maken. Zo vond de opkomende revolutie zichzelf gebroken, gevangen, gedemoraliseerd.

De sindsdien verlopen twee en een half jaar hebben stukje bij beetje de onmacht, het valse en geveinsde van het Volksfront geopenbaard. Wat zich bij de werkende massa aandienende als “volks”regering bleek een tijdelijk masker te zijn van de imperialistische burgerij. Dit masker is nu afgedankt. De burgerij denkt klaarblijkelijk dat de arbeiders genoegzaam bedrogen en verzwakt zijn, dat het onmiddellijk revolutiegevaar is bezworen. Het ministerie-Daladier is alleen, in overeenstemming met de bedoeling van de burgerij, een onvermijdelijk station naar een sterkere en meer zelfstandige regering van de imperialistische dictatuur.

Is het revolutionaire “gevaar” voorbij?

Heeft de burgerij het met haar diagnose bij het rechte eind? Is het onmiddellijk gevaar voor haar werkelijk bezworen? Met andere woorden, is de revolutie werkelijk uitgesteld tot de onbepaalde, d.w.z. ver afgelegen toekomst? Niets geeft hiervan blijk. Beweringen van deze strekking zijn op zijn minst haastig en voorbarig. Het laatste woord in de tegenwoordige crisis is nog lang niet gezegd. In ieder geval ligt het niet op de weg van de revolutionaire partij die de eerste is om een krachtige uitval te doen op het terrein van de strijd en de laatste om dit na te laten om optimistisch te zijn ten gunste van de burgerij.

De burgerlijke “democratie” is nu het voorrecht geworden van de machtigste en rijkste uitbuitende en slavenhoudende naties. Frankrijk behoort tot deze categorie, maar het is tussen hen de zwakste schakel. Zijn economisch soortelijk gewicht is allang niet meer in overeenstemming met zijn van het verleden geërfde wereldpositie. Dit is de reden waarom het imperialistische Frankrijk nu lijdt onder de slagen van het verleden die zij niet kan ontwijken. De fundamentele bestanddelen van de revolutionaire situatie zijn niet alleen niet verdwenen in de laatste twee of drie jaar, maar zijn integendeel belangrijk versterkt. De internationale en inwendige toestand van het land is verscherpt. Het oorlogsgevaar wordt dreigender. Indien de vrees voor revolutie bij de burgerij afgenomen is, is de algemene dreiging van een aanval toegenomen.

Hoe zullen wij niettemin de feiten aangaande de “subjectieve factoren” voorstellen, met name wat de strijdwil van de arbeidersklasse betreft? Deze vraag — juist omdat zij de subjectieve en niet de objectieve sfeer betreft — kan niet opgelost worden door een voorafgaand onderzoek. Wat in laatste instantie beslist, is de levende actie, de werkelijke strijdbeweging. Er zijn echter zekere, niet onbelangrijke, maatstaven voor de waardebeoordeling van de “subjectieve factor”. Veel kan men afleiden uit het experiment van de laatste “algemene staking”.

De arbeiders willen strijden

Tot onze spijt kunnen wij hier de strijd van de Franse arbeiders in de tweede helft van november en de eerste dagen van december niet tot in bijzonderheden gaan ontleden. De belangrijkste gegevens zijn evenwel toereikend voor hetgeen wij behandelen. De deelname aan de demonstratieve staking van twee miljoen arbeiders, wanneer er vijf miljoen leden (op papier) in de CGT

zijn, is een mislukking. Maar wanneer met de bestaande politieke voorwaarden rekening wordt gehouden en bovenal met het feit dat de voornaamste “organisatoren” van de staking tezelfdertijd de voornaamste stakingsbrekers waren in aanmerking genomen wordt, getuigt het aantal van twee miljoen van bezielde strijd lust van de Franse arbeidersklasse. Deze conclusie krijgt des te meer bewijskracht en brengt meer klaarheid wanneer wij haar in het licht van de voorafgaande gebeurtenissen bezien — de onstuimige meetings en demonstraties, de schermutselingen met politie en legermacht, de stakingen, de op 17 november aangevangen bedrijfsbezettingen die voerden tot actieve deelname uit de rijen van de communisten, socialisten en syndicalisten. De CGT begon door de gebeurtenissen duidelijk terrein te verliezen. Op 25 november kondigden de verenigde bureaucraten een “onpolitieke”, vredige staking aan voor 30 november. Dus vijf dagen later.

Met andere woorden, in plaats van de heftige beweging die meer en meer strijd lustige aspecten aannam aan te moedigen, uit te breiden en te versterken, werkten Jouhaux & co deze revolutionaire beweging tegen met een geheel en al platonisch protest. Het uitstel van vijf dagen op een moment dat iedere dag voor een maand geldt, hadden de bureaucraten nodig om in stilzwijgende samenwerking met de autoriteiten de spontaan uitgebarsten beweging die zij niet minder vreesden dan de burgerij, te verlammen, te kunnen uitwissen. De politie- en militaire maatregelen van Daladier hadden geen resultaten gehad als Jouhaux & Co de beweging niet dood hadden laten lopen.

Het niet deelnemen (of zwak deelnemen) aan de “algemene staking” van de spoorwegarbeiders, arbeiders in de oorlogsindustrieën, staalbewerkers en andere belangrijke delen van de arbeidersklasse was in geen geval aan onverschilligheid van henzelf te wijten. Gedurende de voorafgegane twee weken hadden de arbeiders van deze bedrijfstakken actief aan de strijd deelgenomen. En juist zij begrepen beter dan de anderen, des te duidelijker nog na Daladiers maatregelen, dat het nu geen kwestie van demonstraties noch van platonische protesten was, maar van de strijd om de macht. De deelname van de merendeels tragere of van sociaal standpunt minder belangrijke lagen van de arbeiders aan de demonstratieve staking legt anderzijds getuigenis af van de diepe crisis van het land en van het feit dat er, in weerwil van de jarenlange vernietigende Volksfrontpolitiek, bij de werkende massa revolutionaire energie voorhanden was.

Vindt de weg tot de arbeiders!

De geschiedenis leert ons dat zelfs na een beslissende en definitieve nederlaag van de revolutie de meest trage delen van de arbeiders de aanval hebben ondernomen, terwijl de spoorwegarbeiders, metaalbewerkers enz. passief bleven. Dit is bv. het geval geweest in Rusland na de onderdrukking van de opstand in december 1905. Maar die toestand was het gevolg van het feit dat de voorste lagen hun kracht reeds hadden verbruikt in de lange, voorafgaande strijd: stakingen, uitsluitingen, demonstraties, schermutselingen met politie en militairen, opstanden. Men kan dit niet zeggen van de Franse arbeidersklasse. De beweging van 1936 heeft op geen enkele wijze de krachten van de voorhoede opgebruikt. De teleurstelling die werd opgewekt door het Volksfront heeft inderdaad bijgedragen tot een tijdelijke demoralisatie bij zekere delen. Maar aan de andere kant staat de verbittering, de verontwaardiging en ontevredenheid bij andere lagen. Tegelijk hebben de beweging van 1936 zowel als die van

1938 de gehele arbeidersklasse verrijkt met een niet in waarde uit te drukken ondervinding en ontwikkelden zich duizenden plaatselijke arbeidersleiders, los van de officiële bureaucratie. Het is nodig de weg te zoeken om toenadering te vinden tot deze leiders, om ze te verenigen, te wapenen met een revolutionair programma.

Wij hebben helemaal niet het voornemen onze Franse vrienden vanuit de verte van raad te dienen over hun tactiek. Zij bevinden zich immers zelf zich op het toneel van de strijd en zij voelen beter dan wij de polsslagen van de massa aan. Niettemin is het voor alle revolutionaire marxisten nu meer dan ooit duidelijk dat de enige serieuze en definitieve maatregel om de balans van de strijd op te maken bij de strijdbereidheid van de massa, de actie is. Onbarmhartige kritiek op de Tweede en Derde Internationale heeft geen andere revolutionaire waarde dan dat zij de voorhoede helpt tot direct ingrijpen in de gebeurtenissen. Leuzen die de grondslag voor de mobilisatie vormen, zijn te vinden in het programma van de Vierde Internationale, een programma dat in Frankrijk in de huidige situatie een meer actueel karakter heeft dan in enig ander land. Op onze Franse kameraden rust een onmetelijke politieke verantwoordelijkheid. De Franse afdeling van de Vierde Internationale met al onze krachten en al onze middelen, morele en materiële, te helpen, is de belangrijkste en meest gebiedende plicht van de internationale revolutionaire voorhoede.

Coyoacan, 14 december 1938

Voetnoot

1/ Het Sovjet-Frans akkoord in 1935 had als doel om nazi-Duitsland te omsingelen en de dreiging voor Centraal-Europa te beperken. Het akkoord werd gesloten door Pierre Laval die toen minister van Buitenlandse Zaken was. Het werd geratificeerd in februari 1936.